
НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Волощук Л.О., к.е.н., доц.
Некіпелова Ю.А.

Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса

Необхідною умовою господарської діяльності підприємств є його нормативне регулювання. На даному етапі в Україні відсутня законодавча база щодо забезпечення економічної безпеки підприємства. Слід зазначити, що запорукою стабільного функціонування підприємництва країни є високий рівень національної безпеки.

У 2003 році був прийнятий Закон України «Про основи національної безпеки України» [1], в якому відображено основні положення забезпечення безпеки на рівні держави. Також у 2007 році вступив у дію Указ Президента України «Про стратегію національної безпеки України» [2], на державному рівні закріплено Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [3].

Правову основу діяльності підприємств складають закони, що регулюють правові відносини між державою і підприємствами, укази і постанови органів влади з питань господарчої діяльності підприємств [4].

Методичні рекомендації базуються на комплексному аналізі індикаторів економічної безпеки з виявленням потенційно можливих загроз і застосовуються Міністерством економічного розвитку для інтегральної оцінки рівня фінансово-економічної безпеки по економіці в цілому та за окремими сферами діяльності.

В Методичних рекомендаціях визначено основні дефініції в сфері економічної безпеки України та наведена методика розрахунку інтегрального індексу економічної безпеки на основі оцінювання значень понад 130 окремих індикаторів. Індикатори згруповані відповідно до окремих складових економічної безпеки. Всього в Методичних рекомендаціях представлено дев'ять груп індикаторів, що характеризують:

- макроекономічну безпеку;
- фінансову безпеку;
- зовнішньоекономічну безпеку;
- інвестиційно-інноваційну безпеку;
- енергетичну безпеку;
- соціальну безпеку;
- демографічну безпеку;
- продовольчу безпеку;
- виробничу безпеку [3].

Наведений перелік свідчить про всеохоплюючий характер методичних рекомендацій щодо оцінювання економічної безпеки України. Крім того, розрахунок інтегрального індексу дозволяє оцінити економічну ситуацію в країні комплексно, а можливість розрахунку інтегрального показника за кожною з наведених компонент, дозволяє аналізувати ситуацію за сферами економіки. Проте, досягнення зазначених переваг, обумовило і ряд недоліків, притаманних методичним рекомендаціям. Основним з них є незначний вплив кожного окремого індикатора на загальний результат. Причому це стосується як загального інтегрального індексу економічної безпеки країни, так і індексів за окремими групами.

Важливою складовою економічної безпеки є її фінансова складова. У Методичних рекомендаціях представлені основні показники для розрахунку фінансової безпеки держави (табл.1). Велику частку показників фінансової безпеки держави доцільно застосовувати при розрахунку безпеки підприємства.

Основні показники розрахунку фінансової безпеки [3]

Складова фінансової безпеки	Показник фінансової безпеки
Банківська безпека	Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України, відсотків
	Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, відсотків
	Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, відсотків
	Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, разів
	Рентабельність активів, відсотків
	Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, відсотків
	Частка активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківської системи, відсотків
Безпека небанківсько-го фінансового ринку	Рівень проникнення страхування (страхові премії до ВВП), відсотків
	Рівень капіталізації лістингових компаній, відсотків ВВП
	Рівень волатильності індексу Першої фондової торговельної системи (далі - ПФТС), кількість критичних відхилень (-10 відсотків)
	Частка надходжень страхових премій трьох найбільших страхових компаній у загальному обсязі надходжень страхових премій (крім страхування життя), відсотків
Боргова безпека	Відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу до ВВП, відсотків
	Відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП, відсотків
	Середньозважена дохідність облігацій внутрішньої державної позики (далі - ОВДП) на первинному ринку, відсотків
	Індекс ЕМВІ (Emerging Markets Bond Index) + Україна
	Відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу, відсотків
Бюджетна безпека	Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, відсотків
	Дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління, відсотків до ВВП
	Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, відсотків
	Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, відсотків
Валютна безпека	Індекс зміни офіційного курсу національної грошової одиниці до долара США, середній за період
	Різниця між форвардним і офіційним курсом гривні, гривень
	Валові міжнародні резерви України, місяців імпорту
	Частка кредитів в іноземній валюті в загальному обсязі наданих кредитів, відсотків
	Сальдо купівлі-продажу населенням іноземної валюти, млрд. доларів США
Рівень доларизації грошової маси, відсотків	
Грошово-кредитна безпека	Питома вага готівки поза банками в загальному обсязі грошової маси (M0/M3), відсотків
	Різниця між процентними ставками за кредитами, наданими депозитними корпораціями у звітному періоді, та процентними ставками за депозитами, залученими депозитними установами (крім Національного банку), відсоткових пунктів
	Рівень середньозваженої процентної ставки за кредитами, наданими депозитними корпораціями (крім Національного банку) в національній валюті, відносно індексу споживчих цін, відсоткових пунктів
	Частка споживчих кредитів, наданих домогосподарствам, у загальній структурі кредитів, наданих резидентам
	Питома вага довгострокових кредитів у загальному обсязі наданих кредитів (скорегований на курсову різницю), відсотків
	Загальний обсяг вивезення фінансових ресурсів за межі країни, млрд. доларів США

Найвагомішими показниками для розрахунку рівня фінансової безпеки підприємства, зазначеними в Методичних рекомендаціях є:

- рентабельність операційної діяльності;
- коефіцієнт придатності основних засобів;
- коефіцієнт продуктивності праці.

Використовуючи для оцінювання фінансової безпеки дані підприємств Одеського регіону за 2011-2014 рр., за наведеними показниками наведено кластеризацію підприємств за рівнем фінансової безпеки (табл.2, рис.1).

Таблиця 2

Розподіл підприємств на кластери за рівнем фінансової безпеки

Група	Кількість підприємств	Назва підприємства
1	2	3
Абсолютні	1	Одеська філія ПрАТ «Виробниче об'єднання «Стальканат-Силур» завод «Стальканат»
Нормальні	11	ПрАТ «ВО «Одеський консервний завод»; ПрАТ «АДМ-Іллічівськ»; ПАТ «Одеський коровай»; ПАТ «Одеський коньячний завод»; ПрАТ «Фірма Еліпс»; ПАТ «Одескабель»; ПАТ «Одесаобленерго»; ПАТ «Одесагаз»; ПрАТ «КОНЕКРЕЙНС УКРАЇНА»; ПАТ «Одеський завод радіально-свердильних верстатів»; ПАТ «Науково-виробниче підприємство «ВЕГА»
Нестійкі	10	ПАТ «Одеський олійножировий комбінат»; ПАТ «Іллічівський олійножировий комбінат»; ПАТ «Ізмаїльський целюлозно-картонний комбінат»; ПАТ «Одеський припортовий завод»; ПАТ «Гемопласт»; ПАТ «Елемент»; ПАТ «Будгідравліка»; ПАТ «Одеське виробниче об'єднання «ХОЛОДМАШ»; ПАТ «Одеський завод по випуску ковальсько-пресових автоматів»; Публічне акціонерне товариство «Спецавтоматика»
Кризові	6	ЗАТ «Одесакондитер»; ПАТ «Одеський машинобуд. завод «Червона гвардія»; ПАТ «Завод «Тіра»; ПрАТ «Будгідравліка»; ПАТ «Одеський завод сільськогосподарського машинобудування»; ПАТ «Полімет»

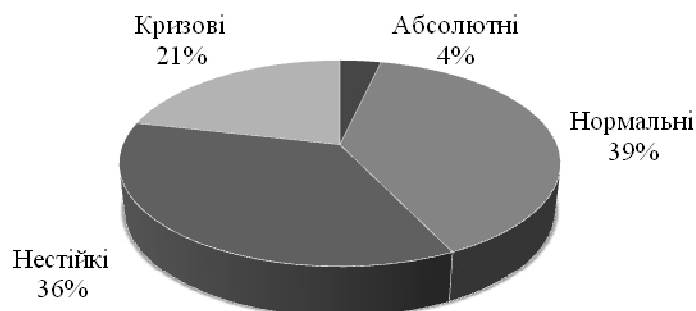

Рис. 1. Розподіл підприємств на кластери за рівнем фінансової безпеки

Отже, визначено, що нормативне регулювання фінансової безпеки підприємств в Україні відсутнє, але для її забезпечення доцільно використовувати рекомендації щодо національної безпеки держави.

Таким чином, можна побачити, що за показниками фінансової безпеки, 75% підприємств мають нормальний та нестійкий стан, що говорить про необхідність вдосконалення нормативного забезпечення оцінювання фінансової безпеки підприємств.

Література

1. Закон України «Про основи національної безпеки України»: зі змінами за станом на 12 лют. 2015р. [Електронний ресурс] / ВВР, від 19.06.2003р. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964_15
2. Указ Президента “Про Стратегію національної безпеки України” [Електронний ресурс] / від 06.05.2015р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>
3. Наказ "Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня

- економічної безпеки України” [Електронний ресурс] / Мін.економ.розв., від 06.05.2015р. – Режим доступу: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm
4. Скібіцька Л.І. Антикризовий менеджмент: [Електронний ресурс]: – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1964010261260/menedzhment/derzhavne_regulyuvannya_ekonomichnoyi_bezpeki_pidpriyemstva_analiz_normativno-zakonodavchoyi_bazi
 5. Філіппова С.В. Система формування і забезпечення економічної безпеки підприємства [Електронний ресурс] / С.В. Філіппова, О.С. Дашковський // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2012. – № 2 (3). – С. 17-21. – Режим доступу до журн.: <http://www.economics.opu.ua/n3.html>.
 6. Копитко М.І. Аналіз ключових понять у сфері гарантування економічної безпеки промислових підприємств [Електронний ресурс] /М.І. Копитко // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2013. – № 5 (10). – С. 12-18. – Режим доступу до журн.: <http://www.economics.opu.ua/files/archive/2013/n5.html>